

Jókő vára délkelet felől
(Fotó: Lóczy István)

Hancz Erika

Jókő vára – ideális úti cél várbarátoknak

A felvidéki, viszonylag jó állapotban lévő várromhoz, tavaszi kirándulás egyik állomásaként, várbarátokkal együtt jutottam el. A romok nagy kiterjedésű területen helyezkednek el, és a várrészek, helyiségek ma is felismerhetők. A kővár Nagyszombattól északra 30 km-re, a Kis-Kárpátokban található. A Jókő (Dobrá Voda) település temetőjétől északnyugatra induló piros jelzésű turistautvonalon, jó fél óra alatt fel lehet kapaszkodni a 360 méter tengerszint feletti magasságú várhegyre. Jókő várát a 19. században hagyták fel, azóta a természet vette birtokába. A szemerkélő eső meg a ködfellegek sem tudják megakadályozni, hogy bejárjuk az erősség romjait, és közben elképzeljük egykori lakóinak életét, mindennapjait.

A birtok neve II. András magyar király (1205–1235) idejében jelenik meg először, amikor 1216-ban Hontpázmány nembeli Sebes ispánnak adományoz-

A vár megközelítése

za azt. Ekkor itt, a „Biszturnus” patak mellett egy „Vittenc” nevű birtokot létesítettek. A várról azonban csak későbbi adataink vannak. Jókőt minden bizonyossággal a „második honalapító”, IV. Béla magyar király (1235–1270) adományaként az Aba nembeli Nagy Aba építhette a tatárjárást követően. Amikor a Přemysl-házból származó Vencel (László néven magyar király: 1301–1305) király Csák Máté kezelésébe adta Nyitra és Trencsén vármegye egyes részeit, Nagy Aba is behódolt a Csákoknak és fegyverrel segítette őket. Nagy Aba ott szolgált a vesztes rozgonyi csatában is Csák Máté oldalán, és ott vesztette életét. Jókő várát fia, Miklós báró kapta meg, aki szintén a Csákok szolgálatába állt. Ugyanakkor, mivel a várnagyok, Moka comes és Lövvő István megvakították Miklóst, magukra vonták a Csákok haragját, ekkor Jókőnek egy heves ostromot kellett kiállnia. Ebből az időből származik a legelső írott forrásunk a várról, amelyben a vár neve Dobrawoda alakban szerepel. Végül a várnagyok Jókőt kénytelenek voltak átadni az ostromlóknak.

1317-ben Komárommal együtt Jókő is királyi tulajdonba került, várnagya egy 1320-as adat szerint Nevnai Treutel Miklós temesi ispán lett, később pedig a pozsonyi ispánság alá tartozott. 1386-tól nagy változás állt be a terület birtoklásában, ui. Jodok és Prokop morva örgrófok zálogába került Anjou Mária királynő és férje, Luxemburgi Zsigmond brandenburgi örgróf révén. Amikor visszafizették a kölcsönt, Prokop örgróf ellen katonai akciót is kellett indítani a területek, és ezen belül Jókő visszavételéért. 1394-ben a várat Stibor pozsonyi ispán, későbbi erdélyi vajda kapta meg, aki a

középkori Magyar Királyság egyik legbefolyásosabb emberévé és a "Vág urává" vált. Ő és fia halála után, 1434-ben azonban a vár visszaszállt a királyra. 1436-tól 1567-ig a Guti Országgh család birtokolta, és a török időkben nem voltak csatározások a területén. A 16. század második felében Jókőt többször elzalogosították, majd házasság útján a vár Erdődy Tamás birtokába került. Erdődy Gáborné Amade Judit volt az, aki az utolsó nagyobb átépítést elvégeztette itt 1657-ben. Később Habsburgokhoz hű birtokosok igazgatták.

1702-ben a vár elkerülte a szisztematikus magyarországi várrombolást és robbantást. A II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharc idejében sem voltak fegyveres összecsapások és zavargások a környéken. Harc nélkül kerülhetett a vár kuruc kézbe, ők 1708-ban a trencsényi csata után adhatták fel. Ezen események után a vár visszaszállt az Erdődy család tulajdonába. Ekkor Jókő még a család központi tartózkodási helye volt. 1787-ben, Erdődy József fia János gróf, királyi kancellár halála után az örökösök elhagyták a várat, hogy Galgócra költözzenek. Az 1830-as években már csak az úriszék által börtönre ítélt jobbágyokat őrizték itt egy kis ideig, majd egy villámcsapást követően falai leégtek, és lakói végleg elhagyták. 1855-ben Pálffy József gróf örökölte meg a jókői birtoktestet a várral együtt, de ekkortól már csak kőszersző helyként használták a romokat.

A várról Fényes Elek így írt: „1/2 órányira a várostól meglehetősen épségben láthatni egy régi hegyen lévő várat, melyet a köznépi templariusok lakhelyének tart, most pedig egy urasági tömlöcztartó több hajdukkal lakik benne; minthogy az itteni erős fogházak végett a gr. Erdődy né minden uradalmából levő rabok itt tartatnak. A várhegy éjszakai oldalában van egy meglehetősen nagyságu üreg, hol hajdan egy remete több esztendeig élösködött. Az oltárt, a tűzhelyet, s egy hosszú padot, mind kősziklába vágva most is meg lehet különböztetni.” (Magyarország Geográfiai Szótára, Pest, 1851).

A szabálytalan alaprajzú hegyi vár eredeti funkcióját tekintve záró-erődként szolgált ott, ahol az út a Kis-Kárpátokon keresztül, a Blava-völgyön át a Kárpátok felől Magyarországra vezet, és a nyugat felől induló támadások kivédésére emelték. A várplató északi és északkeleti oldala olyan meredek, hogy ott ellenséges támadástól nem kellett tartani. A délkeleti részén a 15. században alsóvár épült ki. A várat nem díszes módon alakították ki, hanem inkább stratégiailag erős falakkal vették körül. Palota-része kis területű. A három emelet magas öregtorony is inkább katonai funkcióval bírt. Vele szemben, a déli oldalon is állt egy magas, keskeny torony.

A nyugati oldal sarkában található bejáraton át jutunk az alsóvárba, amely szabálytalan sokszög alaprajzú. Masszív, tömör kőfalainak futását a terepviszonyok indokolták. Kaputornyai közül csak a jobboldali maradt meg. Ezek, szerkezetüket tekintve egy kő héjából és több szintes fa-konstrukciós belső szerkezetből álltak. Örök fürkésző tekintete mellett haladtak át itt hajdanán, akik bebocsátást kértek a várba. A bejáratától kelet felé

Jókő várának látképe dél felől (Joseph Lippert pasztell rajza, 1797)

Az alsóvár bejáratánál lévő torony belülről (Fotó: Hancz Erika)

A kápolnához vezető udvarrész (Fotó: Lóczy István)

Jókő várának rekonstrukciós rajza (tájékoztató tábla a helyszínen)

Az öregtorony falmaradványai (Fotó: Hanczy Erika)

A palota északi falhoz kapcsolódó maradványai az öregtorony irányából (Fotó: Lóczy István)

a déli fal mentén raktárépületek és istállók álltak egykor. Most is elképzelhetjük az itt szolgálatot teljesítő emberek sürgését-forgását, az élelemmel és hadi felszereléssel megrakott szekerek nyikorgását, a lovak nyerítését.

Az alsóvár északnyugati részén kisebb területet külön fallal határoltak le, mely egy félköríves toronnyal is rendelkezett. A felsővár bejárata ebből az elkerített részből nyílt, annak nyugati sarkában. Védelmét egy nagy kaputorony biztosította. A felsővár 40x10 m-es alapterületű volt. Bejárata egy nagy udvarba torkolt, melyet nyugat és észak felől csipkézett falakkal vettek körbe, és a várplató nyugati részét foglalta el. Innen vezetett az út a felső vár északi falához épített palotaszárnyba, mely két nagyméretű négyzetes torony között helyezkedett el. Ablakainak egy része az északi meredélyre nézett, melyekből ma is csodás kilátás mutatkozik a környező, erdővel borított mélységre. Látjuk ahogy a reggeli pára lassan felszáll a magasba, és kitisztul a táj. Férfi legyen a talpán, aki innen akár ma is megkísérelne egy leányszöktetést! Nem véletlen, ilyen legendák ezzel a várral kapcsolatban nem maradtak fenn. Mivel a leányrablás csak képzeletben zajlott, és engem sem akart senki megszöktetni, szemügyre vehettem a várudvar többi részét is. A palota közelében a szolgálók számára melléképületeket emeltek a váron belül, az udvar túloldalán. Ebből a kis udvarból, egy összekötő trapéz alapú térségen át lehet megközelíteni a kápolnát, melynek bejárata az udvar felé, nyugati irányba nyílik. A plató keleti végén elhelyezkedő, támpillérekkel megerősített kisméretű kápolna szentélye kiugrik a fal síkjából és a meredély szélén található. Ez a rész zártabb, csendesebb, kevésbé forgalmas, elmélkedésre és az Istennel való beszélgetésre kiválóan alkalmas lehetett. A kápolna ablakai hosszúkásak, keskenyek. Ez a keleti rész alkotta a vár legrégebbi magját, de a 13–14. századi falak futását ásatás híján nem lehet megállapítani. A 15. századi átépítés viszont jól látszik, a falak csipkézett párkányzata is megmaradt. A várfalak nagy odafigyeléssel körbejárhatók, de a kápolna külső részén felhalmozott laza, csúszós földhalom miatt jelenleg veszélyes az átkelés.

Az elhagyatott várat ma időnként helyi iskolás csoportok és turisták keresik fel, ilyenkor a madárfüttel megtört csendbe gyermekzsivaj és emberi szó vegyül. A sok ember mégis szinte elvész az ódon falak között, így a vár látogatása minden időben zavartalan és örök élmény marad. A régészeti és műemléki kutatások nemrég indultak meg a vár területén: ezt jelzi az ottfejtett talicska és kerámiatöredékek a kápolna-belsőben. Jó lenne dokumentálni mindazt, amit még a szem lát és a föld rejt, mielőtt jobban pusztulásnak indulnának a romok. A tornyokon és falakon kisebb repedések és a túlbujánzó növényzet vetíti előre az enyészet útját, mely még kis odafigyeléssel visszafordítható lenne. Azzal a reménnyel búcsúztunk Jókő várától, hogy a feltárásokat a közeljövőben talán ki-terjesztik az egész vár területére. 🍷